

«ЦИФРОВИЙ ВИХОР» ЯК ЧИННИК НЕПЕРЕРВНИХ СВІТОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ОСВІТІ

Карташова Любов Андріївна
професорка, д.п.н,
провідний науковий співробітник
відділу компаративістики інформаційно-освітніх інновацій
ІТЗН НАПН України

Пліш Ірина Валеріївна
к.п.н., директорка спеціалізованої школи-дитсадка
«Лісова казка», м.Київ, Україна

Технологічний вибух, який, відповідно до цифровізації суспільства, відбувається протягом останніх двадцяти років, неперервно змінює все: промисловість, економіку, підприємництво, освіту та інші галузі. Примітним є те явище, що протягом першого десятиліття цей процес відбувався досить повільно, але з часом він ставав все більш прискореним – відповідно така тенденція спостерігалася в попередні роки, а надто швидкісним – в останні два роки. Дослідники називають його хвилею цифрового підприємництва, вони стверджують, що «В епоху цифрових технологій підприємництво зараз користується попитом як ніколи раніше. Однак цифрове підприємництво не обмежується проведенням онлайн-зустрічей, безпаперового офісу або спілкування в соціальних мережах. Швидше, це слід розглядати як цілісний підхід до мислення, який охоплює всі процеси організації, включаючи спілкування та надання послуг. Якщо нам вдасться «цифрово мислити», наприклад, інтегрувати підтримку цифрових процесів на всіх рівнях, ми зможемо досягти довгострокового успіху» [7, с. 7]. Відповідно світ виявився в цифровому просторі миттєвого спілкування і зворотного зв'язку, де ланцюг взаємозв'язків змінився назавжди і час реагування в якому має бути таким же стрімким, інакше очікувані результати не будуть досягнутими.

Задля того, щоб продемонструвати, як, на перший погляд, невеликі, іноді навіть не завжди помітні зміни, набираючи «вихрову» швидкість, перетворюються на величезні світові цифрові трансформації, дослідники бізнес-школи IMD (Швейцарія) застосовують термін «цифровий вихор» (Digital Vortex, DV)[6]. Все частіше відкриваються нові можливості, яких не існувало; народжуються знання та інформація, яких не було; з'являються моделі діяльності, які навіть не можна було уявити – так DV трансформує суспільну життєдіяльність.

Про цифрову трансформацію, так само як і про цифровізацію суспільства, світ говорить вже більше 20-ти років. Спробуємо дослідити цей термін та деякі інші терміни, які безпосередньо з ним пов'язані. Найчастіше терміном «цифрова трансформація» називають процес, відповідно до якого реалізується перехід підприємств (в тому числі й освітніх) від застарілих підходів до їх нових форматів з використанням соціальних, інформаційних і цифрових технологій [5; 8; 9]. Він включає інше мислення, залучення інновацій і нових моделей діяльності (навчання та викладання), оцифрування та більш широке використання ЦТ з метою покращання очікуваних результатів. Однак, слід зауважити, оскільки термін «цифрова трансформація» досить потужно розкручується особливо в теперішній час, йому загрожує небезпека стати настільки ж розмитим за змістом, як і термін «хмара». Таке передбачення дослідники пояснюють тим, що його застосовують майже для всього, що пов'язується з усіма інноваціями, зорієнтованими на використання цифрових технологій (ЦТ) [8].

Як впливають тенденції цифрової трансформації на галузеві технології, зокрема на освіту? В дійсності хвиля цифрової трансформації, як поєднання економічних і технологічних сил, змінила світ і зруйнувала цілі галузі та окремі підприємства. Відомо, що за останні десять-п'ятнадцять років деякі з найвідоміших брендів усього світу відійшли на другий план, зокрема серед них такі як, наприклад, Blackberry, Kodak,

Blockbuster та інші. Хоча причини їх закриття можуть відрізнятись, але всі вони мають одне спільне підґрунтя: не виявились спроможними зберегти свою автентичність та актуальність. Адже інновації, які могли бути такими десять років тому, вже досить швидко застарівають в цифровому просторі, де штучний інтелект, Інтернет речей, автоматизація і машинне навчання радикально змінюють повсякденну життєдіяльність. Зазначене вказує на те, що у суспільстві виокремилась потреба в творчому та креативному плануванні, здатності прийняття своєчасних важливих рішень, що будуть мати вирішальне значення для певної установи, закладучи окремої особи, які бажають залишатися мобільними та конкурентоздатними.

На сьогодні можна припустити, що з часів промислової революції майбутнє розвитку професій ще не було більш невизначеним. Звісно, наразі досить складно передбачити, які будуть робочі місця навіть у найближчій перспективі, але, напевно, знадобиться більш ширший інноваційний, неперервно оновлюваний цифровий інструментарій для тих закладів освіти (ЗО), які бажають завжди бути сучасними та здатними готувати учнів/студентів до життєдіяльності в цифровому суспільстві. Що вказує на потребу і необхідність пришвидшення цифрової трансформації освіти. Таке бачення також підкріплюється тим, що в 2020р. заклади освіти вимушено стали учасниками всесвітнього експерименту термінового упровадження технологій дистанційного навчання. Відповідно педагоги всього світу досить стрімко потрапили під вплив DV. Стало зрозуміло, що цей процес вже став початком нового шляху розвитку освітніх систем всіх держав. Наразі освітяни усвідомлюють, що у майбутньому дистанційна, так само як і змішана форми навчання в різних форматах будуть продовжуватися та набирати потужностей. Що, у свою чергу, буде спричиняти зміни традиційних методик та підходів навчання або реформування систем освіти в цілому.

Таким чином, DV безпосередньо формує виклик ЗО щодо потреби переосмислення не лише методик, за якими здійснюється освітній процес, алейтого, в якому середовищі реалізується навчання та викладання. Тобто процес цифрової трансформації руйнує не тільки усталені традиційні освітні методики, а й вказує на реальні проблеми в проектуванні цифрового простору ЗО. За останні роки такі проблеми формують розуміння того, що йдеться про щось більше, ніж просто набір технологій або комп'ютерних додатків, призначених для загального підвищення результативності функціонування ЗО. Йдеться про неперервне переформатування цифрового простору, що включає інформаційно-освітнє середовище (ІОС) закладу освіти та цифровий інструментарій, який пропонується DV. Узагальнення напрацювань відомих науковців та практиків [1; 2; 3; 4] дозволяє зробити визначення, що інформаційно-освітнє середовище ЗО є системно та логічно організованою сукупністю електронних освітніх ресурсів та інформаційно-комунікаційних технологій, зорієнтованих на організацію та підтримку освітнього процесу та формування цифрових робочих місць педагогів з метою задоволення потреб учасників освітнього процесу.

Аналітичні розвідки показують, що багато закладів освіти світу вже інвестують в технології підвищення результативності освіти та якості навчання, але недостатньо інтегрують їх із додатками, які вже використовуються самим закладом, педагогами та учнями/студентами. Із їх досвіду можна припустити, що багатьом із них не вистачає ІТ-інфраструктури – автентичного цифрового простору та, відповідно ІОС. Отже, створення цифрового простору ЗО, як наслідку цифрової трансформації – це досить глибока тема, яка потребує ретельного дослідження. Вже нині, за висновками зарубіжних дослідників, майже дві третини керівників ЗО в різних країнах очікують зміни моделей навчання через цифрові трансформації. Інвестори заохочують їх:

- винагороджують ЗО, які об'єднують кожен освітній ресурс і освітню послугу з цифровими можливостями;
- не просто зацікавлені в залученні ЦТ – вони зацікавлені в тому, яким чином ЗО реалізує освітню діяльність за допомогою передових ЦТ і штучного інтелекту.

Отже, події останніх років вказують на те, що освітянам завжди треба бути підготовленими: як до кращого, так і гіршого. Освітнім політикам варто стежити чи йде освіта в ногу із цифровим суспільством? Якщо вона не зможе адаптуватися, якою буде ціна невдачі? Відповіддю може бути створення культури безперервного навчання, сприяння гнучким підходам в організації освітнього процесу і заохочення креативного мислення з неперервним врахуванням ЦТ, що матиме важливе значення для підготовки команд у вирішенні освітніх завдань найближчого майбутнього. Користувачі з надвисокою інформованістю і цифровими компетентностями все частіше очікуватимуть більш якісних та доступних освітніх послуг. Саме тому бажано, щоб для безпечного формування цифрового простору ЗО від впливом DVв команду були залучені високваліфіковані технологи:

- PR (англ. Public Relations) – особа, функціональними обов'язками якої має стати формування іміджу ЗО в суспільстві та, зокрема, в соціальних мережах;
- іміджмейкер (англ. imagemaker) – фахівець зі створення іміджу, формування громадської думки про ЗО;
- спічрайтер (англ. speechwriter) – фахівець, який має займатися підготовкою матеріалів;
- спін-доктор (англ. spindoctor) – радник, який буде займатися повідомленнями про діяльність ЗО у ЗМІ.

У цілому цифрова трансформація освіти вказує на те, що нині йдеться не тільки про включення чи додавання ЦТ до існуючих традиційних систем та освітніх технологій, але й про еволюцію цілісної системи освіти від початку до кінця і одночасну реформу її організації. Основною ідеєю освітніх політик має стати виведення освітньої галузі на новий рівень з використанням нових форматів ЦТ. Звісно, що для більшості ЗО усього світу це є непростим завданням, яке дещо схоже на модернізацію досить потужного промислового підприємства – цифрова трансформація структурно змінює ринок та характер праці. Відповідно освітянські політики повинні передбачати та здійснювати структурні зміни і кардинально поліпшувати умови навчання та викладання, одночасно все ще продовжуючи працювати за традиційними підходами.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем. Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання / гол. ред.: В. Ю. Биков; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання 73 АПН України, Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. 2006. № 1 (1). URL: <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/ITZN/em1/emg.html> (дата звернення: 03.02.2020).
2. Биков В.Ю. Категорії простір і середовище: особливості модельного подання та освітнього застосування. / В.Ю. Биков, В.Г. Кремень [Електронний ресурс] // Теорія і практика управління соціальними системами — 2013. — № 2. — С. 3–16. — Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/1188>.
3. Карташова Л. Інформаційно-освітнє середовище системи професійно-технічної освіти: проблеми та перспективи / Л. Карташова // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. - 2015. - № 9. - С. 72-77. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpto_2015_9_13 (дата звернення: 09.02.2020)
4. Яновський А. Інформаційно-освітнє середовище в умовах дистанційного навчання <https://doi.org/10.24919/2308-4863.4/30.212627> (дата звернення: 15.02.2020)
5. Going Digital: Why Digital Transformation is So Important? <https://perfectial.com/blog/digital-transformation-strategy/> (дата звернення: 08.02.2020)
6. Life in the Digital Vortex. The State of Digital Disruption in 2017. – <https://www.imd.org/research-knowledge/reports/digitalvortex/> (дата звернення: 15.02.2020)

7. MariuszSoltanifar, MathewHughes, LutzGöcke. Future of Business and Finance. – https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/43282/2021_Book_DigitalEntrepreneurship.pdf?sequence=1 (дата звернення: 07.02.2020)

8. What is Digital Transformation? <http://www.theagileelephant.com/what-is-digital-transformation/> (дата звернення: 01.02.2020)

9. WhatIs Digital Transformation? <https://www.salesforce.com/products/platform/what-is-digital-transformation/> (дата звернення: 10.02.2020)